

KAPITTEL 2

Andre sang (Klag 2)

2.1 Tekst, oversettelse og språklige noter

2,1 (<i>'ālep</i>)	אִיכָהּ יַעֲיִב בְּאַפּוֹ אֲדַנִּי אֶת־בַּת־צִיּוֹן	Akk! I sin vrede dekker Adonaj datter Sion med skyer.
	הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תַּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל	Han kastet Israels pryd fra himmelen til jorden.
	וְלֹא־נִכַר הַדֶּם־רַגְלָיו בַּיּוֹם אַפּוֹ: ס	Og han husket ikke på sin fotskammel på dagen for sin vrede.
2,2 (<i>bêt</i>)	בִּלְע אֲדַנִּי וְלֹא חָמַל אֶת כָּל־נְאֻת יַעֲקֹב	Adonaj slukte og ¹ viste ikke medfølelse overfor noen av Jakobs beitemarker.
	הָרַס בְּעֵבְרָתוֹ מִבְּצֻרֵי בַת־יְהוּדָה	I sitt sinne ødela han festningene til datter Juda.
	הִגִּיעַ לְאָרֶץ חָגַל מִמְּלָכָה וּשְׂרִיָּה: ס	Han slo til jorden. Han vanhelliget kongedømmet ² og prinsene hennes.
2,3 (<i>gîmel</i>)	גָּדַע בְּחֹרֵי אֶף כָּל קַרְוֵי יִשְׂרָאֵל	I vredens ³ hete kuttet han ethvert horn i Israel.
	הִשִּׁיב אֶחָזֵר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב	Han trakk sin høyre hånd tilbake fremfor fienden.
	וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כְּאֵשׁ לְהַבֵּה אֶכְלָה סְבִיב: ס	Og han brant i Jakob lik en flammende ild. Den fortærte rundt omkring.

1 לא Ketiv er וְלֹא, mens qere er אֵל.

2 LXX leser βασιλέα αὐτῆς, «hennes konge».

3 LXX og andre tekstvitner leser ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ, «i sitt vredes sinne».

- 2,4
(*dālet*) דָּרַךְ קִשְׁאוֹ כְּאוֹיֵב נִצָּב יְמִינוֹ כְּצֹר
Lik en fiende spente
han buen sin. Lik en
motstander var hans høyre
hånd hevet.
וַיִּהְיֶה לְכָל מַחְמַדֵּי עֵינַי
Og han drepte alt som var
behagelig for øyet.
בְּאֶהָל־בַּת־צִיּוֹן שָׁקַף כְּאֵשׁ חֲמָתוֹ: ס
I teltet til datter Sion øste han
sin harme ut som ild.
- 2,5
(*hē'*) הָיָה אֲדֹנָי | כְּאוֹיֵב בִּלְעַיִשְׂרָאֵל
Adonaj ble lik en fiende. Han
slukte Israel.
בִּלְעַל כָּל־אַרְמְנוֹתֶיהָ שַׁחַת מִבְּצָרָיו
Han slukte alle hennes
palasser. Han rev ned
festningene sine.
וַיִּרְבַּב בְּבַת־יְהוּדָה תְּאֵנִיָּה וְאֲנָנִיהָ: ס
Og han gjorde stor sorg og
savn i datter Juda.
- 2,6
(*wāw*) וַיַּחֲמַס כְּגֹן שֹׁפֹךְ שַׁחַת מוֹעֲדוֹ
Og han ødela sin hytte lik
en hage.⁴ Han rev ned sitt
forsamlingssted.
שִׁבְחַת יְהוָה | בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשִׁבְחַת
Jahve avskaffet høytid og
sabbat i Sion.
וַיִּנְאַץ בְּזַעַם־אָפוֹ מֶלֶךְ וְכוֹהֵן: ס
Og i sin glødende vrede
avskydde han konge og
prest.
- 2,7
(*zajin*) זָנַח אֲדֹנָי | מִזְבֵּחוֹ נֶאֱרַר מִקִּדְשׁוֹ
Adonaj forkastet sitt alter.
Han avskrev sin helligdom.
הִסְגִּיר בְּיַד־אוֹיֵב חוֹמַת אַרְמְנוֹתֶיהָ
Han lukket palassmurene
hennes inn i fiendens hånd.
קוֹל נִתְּנוּ בְּבֵית־יְהוָה כְּיוֹם מוֹעֵד: ס
De hevet røsten i Jahves hus
som på en høytidsdag.

4 LXX leser ως ἀμπελον, «lik en vingård».

2,8 (<i>hêt</i>)	<p>קָשַׁב יְהוָה לְהַשְׁחִית חוֹמַת בֵּית-צִיּוֹן</p> <p>גָּטָה קוֹ לֹא-הִשְׁיֵב יָדוֹ מִבִּלְעַד</p> <p>וַיֵּאבְדוּ-תֵל וְחוֹמָה יַחְדָּו אֲמָלְלוּ: ׀</p>	<p>Jahve besluttet⁵ å rive ned muren til datter Sion.</p> <p>Han strakk ut målebåndet. Han holdt ikke sin hånd tilbake fra å sluke.</p> <p>Og skanse og mur sørget. Sammen ble de svekket.</p>
2,9 (<i>têt</i>)	<p>טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ אֲבָד וְשַׁבַּר בְּרִיחֶיהָ</p> <p>מִלֶּכָה וְשָׂרֶיהָ בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה</p> <p>גַּם-נְבִיאֶיהָ לֹא-מָצְאוּ קִזְזוֹן מִיְהוָה: ׀</p>	<p>Portene hennes sank i jorden. Han knuste og brøt i stykker bjelkene hennes.</p> <p>Kongen og prinsene hennes er blant folkene. Det finnes ingen rettledning.</p> <p>Ei heller profetene hennes fant noe syn fra Jahve.</p>
2,10 (<i>jôd</i>)	<p>יָשְׁבוּ לְאֶרֶץ יְדֻמוֹ זִקְנֵי בֵּית-צִיּוֹן</p> <p>הִעֲלוּ עֶפְרָר עַל-רֹאשָׁם חָגְרוּ שָׂקִים</p> <p>הוֹרִידוּ לְאֶרֶץ רֹאשָׁן בְּתוֹלֵת יְרוּשָׁלַם: ׀</p>	<p>De satt på bakken. De eldste hos datter Sion tiet.</p> <p>De kastet støv på hodet sitt. De kledde seg i sekkestrie.</p> <p>Jerusalems jomfruer bøyde hodet sitt mot bakken.</p>
2,11 (<i>kāp</i>)	<p>כָּלוּ בְּדַמְעוֹת עֵינַי חֲמַרְמְרוּ מֵעֵי</p> <p>נִשְׁפַּד לְאֶרֶץ כְּבֹדִי עַל-שֹׁבַר בֵּית-עַמִּי</p> <p>בְּעֵטָף עוֹלָלִי יוֹנֵק בְּרַחֲבוֹת קְרִיָה: ׀</p>	<p>Øynene mine sluknet i tårer. Magen min kokte over.</p> <p>Leveren min østes ut på bakken på grunn av sammenbruddet til datteren, folket mitt, mens barn og spedbarn omkom i byens gater.</p>

5 Enkelte LXX-manuskripter har καὶ ἐπέστρεψεν, «og han [Jahve] vendte tilbake».

- 2,12
(*lāmed*) לַאֲמֹתֶם יֹאמְרוּ אֵיךְ דָּגְנוּ וַיִּיָּזוּ
Til mødrene sine sa de:
«Hvor er korn og vin?»
בְּהִתְעַטְּפֶם בְּחֻלְיֵי בְּרַחֲבוֹת לְעִיר
Imens omkom de i byens
gater, lik en som hugges ned.
בְּהִשְׁתַּלְּחָה נַפְשָׁם אֶל־חֵיק אֲמֹתֶם: ׀
Imens ebbet livet deres ut i
fanget til mødrene sine.
- 2,13
(*mēm*) מִה־אֲעִיזָךְ מִה אֲדַמָּה־לְךָ הַבַּת יְרוּשָׁלַם
Hvilket vitnesbyrd om deg
skal jeg avgi? Hva skal
jeg likne deg med, datter
Jerusalem?
מִה אֲשֹׁנֶה־לְךָ וְאֶגְנַחְמוֹךְ בְּתוֹלַת בַּת־צִיּוֹן
Hva skal jeg sammenlikne
og trøste deg med,⁶ jomfru,
datter Sion?
כִּי־גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֶךָ מִי יִרְפָּא־לְךָ: ׀
For like stort som havet er
sammenbruddet ditt.⁷
Hvem kan lege deg?
- 2,14
(*nūn*) נְבִיאֶיךָ חָזוּ לְךָ שָׁוְא וְתַלְלִי
Profetene dine så løgn og
bedrag for deg.
וְלֹא־גִלּוּ עַל־עֲוֹנֶיךָ לְהָשִׁיב שְׁבוּתֶךָ
Og de avdekket ikke skylden⁸
din for å endre skjebnen din.
וַיַּחֲזוּ לְךָ מִשְׁאֵאוֹת שָׁוְא וּמְדַוְקִים: ׀
Men de så løgnaktige og
forførende orakler for deg.
- 2,15
(*sāmek*) סָפְקוּ עֲלֵיךָ כַּפְּיֵם כְּלִי־עֲבָרֵי לְרֶגֶךָ
De som gikk forbi på veien,
slo hendene sammen for
din skyld.
שָׁרְקוּ וַיִּנְעֻוּ רֹאשָׁם עַל־בַּת יְרוּשָׁלַם
De hånflirte og skaket
på hodet over datter
Jerusalem:
הַזֹּאת הָעִיר שִׁיאֲמָרוּ כְּלִילַת יָפִי מִשְׁוֹשׁ
«Er dette byen om hvilken
man sa ‘fullkomment fager,
en glede for hele jorden’?»
לְכָל־הָאָרֶץ: ׀

6 Eldre versjoner av moderne LXX-utgivelser har τίς σώσει σε και παρακαλέσει σε, «hvem skal redde deg og trøste deg?», mens nyere utgivelser byr på en tekst som ligger tett på MT.

7 LXX har ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου, «For ditt sammenbrudds beger ble stort».

8 Ketiv er שְׁבוּתֶךָ, mens qere er תְּבִיתֶךָ.

2,16 (<i>pê</i>)	פָּצוּ עֲלַיִךְ פִּיהֶם כְּל־אֹיְבֶיךָ שָׁרְקוּ וַיִּסְרְקוּ-שָׁוֶן אָמְרוּ בְּלִעְנֵנוּ אֵךְ יָגֵה הַיּוֹם שְׁקוּיִגְהוּ מִצְּאֵנוּ רְאִינוּ: ס	Alle fiendene dine åpnet munnen sin mot deg. De hånflirte og gnisset tenner. De sa: «Vi slukte! Ja, dette er dagen vi håpet på! Vi fant! Vi så!» ⁹
2,17 (<i>ajin</i>)	עָשָׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמַם בְּצֵעַ אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צָנְהָ מִימֵי-קֶדֶם הָרַס וְלֹא חָמַל וַיִּשְׂמַח עֲלַיִךְ אוֹיֵב הַרִים קָרוֹן צָרִיךְ: ס	Jahve gjorde som han planla. Han oppfylte sitt ord, som han kunngjorde i tidligere tider. Han ødela og viste ikke medfølelse. Og han lot fienden glede seg over deg. Han løftet hornet til motstanderne dine. ¹⁰
2,18 (<i>šādê</i>)	צָעַק לְבָם אֶל-אֶלְנֵי חוֹמַת בֵּת-צִיּוֹן הוֹרִידִי כְּנַחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל-תַּתְּמֵנִי פּוּגַת לֶךְ אֶל-תִּדְּם בֵּת-עֵינֶיךָ: ס	Måtte hjertet <u>deres</u> rope ut til Adonaj, datter Sions mur! La tårer strømme ned som en bekk, dag og natt! Måtte du ikke gi deg selv hvile! Måtte øyeeplet ditt ikke tie!
2,19 (<i>qôp</i>)	קוּמִי רִנֵּי בְלִיל לְרֵאשׁוֹ אִשְׁמְרוֹת שִׁפְכִי כַּמַּיִם לְבֵךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׁאֵי אֵלָיו כְּפִיךָ עַל-נַפְשׁוֹ עוֹלְלֶיךָ הָעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֵאשׁ כְּל־חוֹצוֹת: ס	Reis deg! Skrik om natten, ¹¹ ved innledningen til nattevaktene! Øs ut hjertet ditt likt vann fremfor Adonajs ansikt! Løft hendene dine til ham for livet til småbarna dine, de som bukker under av sult på hvert gatehjørne!

9 Flere antikke tekstvitner har *pê*-strofen (Klag 2,16) etter *ajin*-strofen (Klag 2,17).

10 Flere antikke tekstvitner har *ajin*-strofen (Klag 2,17) før *pê*-strofen (Klag 2,16).

11 Ketiv er בְּלִיל, mens qere er בַּיְלֵה (slik også i flere hebraiske manuskripter).

2,20 (<i>rêš</i>)	רָאָה יְהוָה וְהִבִּיטָה לְמִי עֹלְלֹתָ כֹּה אִם־תֵּאֱכֹלֶנָה נְשִׁים פְּרִיָם עֲלֵגֵי טַפְחִים אִם־יִהְרֶג בְּמִקְדָּשׁ אֲדֹנָי פְּהֹו וְנִבְיָא: ס	Se, Jahve, og ta i øyesyn hvem du <u>høstet</u> slik! Skal kvinner spise frukten sin, ferske småbarn? Skal prest og profet bli drept i Adonajs helligdom?
2,21 (<i>šîn / šîn</i>)	שָׁכְבוּ לְאַרְצָךְ חִצּוֹת גֶּעֶר וְזָמֹן בְּתוֹלְתַי וּבְחֹרֵי נַפְלֵי בְּהַרְבֵּי הֲרַגְתָּ בַּיּוֹם אֲפֹד טְבַחְתָּ לֹא חֲמַלְתָּ: ס	Ung og gammel lå på bakken i gatene. Mine jomfruer og unge menn falt for sverd. ¹² Du drepte på dagen for din vrede. Du hugg ned. Du viste ikke medfølelse.
2,22 (<i>tāw</i>)	תִּקְרָא כִּיּוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְכָּבִי וְלֹא הָיָה בַּיּוֹם אֶף־יְהוָה פְּלִיט וְשֹׁגֵרִיד אֲשֶׁר־טַפַּחְתִּי וְרִבִּיתִי אֵיבִי כֻלָּם: פ	Du sammenkalte, lik en høytidsdag, <u>mine redsler</u> ¹³ fra alle kanter. På dagen for Jahves vrede var det verken flyktning eller overlevende. Hva jeg fødte og fødte opp, gjorde fienden min ende på. ¹⁴

2,1 איכה «akk» | hifil imperf. 3.m.sg. √עוב «å gjøre mørk; å dekke med skyer» (hapax) | אפו m.sg.cstr. אף «nesebor; vrede» + pron. suff. 3.m.sg. | בת־צִיּוֹן enten cstr.-forbindelsen «Sions datter» eller nomenfrase med apposisjon «datter (det er) Sion»¹⁵ | השליך hifil perf. 3.m.sg. √שלך «å kaste» | תפארת «pryd» | זָכַר qal perf. 3.m.sg. «å huske» | הָדָם «skammel» | רָגְלוֹ m.pl.cstr. av רָגַל «fot» + pron. suff. 3.m.sg.; 2,2 בלע piel perf. 3.m.sg. √בלע «å fortære; å sluke» | חָמַל qal perf. 3.m.sg. √חמל «å ha medfølelse; å være nådig» | נָזַח f.pl.cstr. (sideform) av נָזַח [sic!]

12 LXX har ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῶ ἀπέκτεινας, «De gikk i fangenskap og med sverd og med hungersnød drepte du dem».

13 LXX har παροικίας μου, «min omstreifning» eller «mitt fremmedopphold», kanskje i betydningen «den som oppholder seg som fremmed hos meg».

14 LXX leser ὡς ἐπεκράτησα καὶ ἐπλήθυνα ἔχθρούς μου πάντας «Slik som [Mens; alternativt: Hvor!] jeg seiret over og gjorde alle mine fiender tallrike».

15 Kartveit, «Sions dotter»; Kartveit, *Rejoice, Dear Zion*; Wergeland, *Bibelhebraisk grammatikk*, §56 b.

«beitemark, boplass» | הרסו qal perf. 3.m.sg. הרסו «å ødelegge» | f.sg.cstr. av עֲבָרָתוֹ «vrede» + pron. suff. 3.m.sg. | מְבַצֵּר m.pl.cstr. av מְבַצֵּר «festning» | hifil perf. 3.m.sg. נָגַעַתְּ «å berøre; å slå» | piel perf. 3.m.sg. חָלַלְתָּ «å vanhellige; å vanære» | מְמַלְכֶתָּה «kongedømme» | וְשָׂרִיָּהּ konj. + m.pl.cstr. av שָׂר «fyrste; prins» + pron. suff. 3.f.sg.; 2,3 גָּדַעַתְּ qal perf. 3.m.sg. גָּדַעַתְּ «å hugge; å kutte» | בְּחָרִי prep. + חָרִי m.pl.cstr. av חָרִי «hete; varme» | אָרַף «vrede» | קָרְוָן «horn» | hifil perf. 3.m.sg. שׁוּבְתָּה «å vende om» | מְאַחֵר m.sg.abs. «rygg; det som er bak» | מִיָּמִינוֹ m.sg.cstr. av יָמִין «høyre hånd» | מִפְּנֵי prep. + מִן + m.pl.cstr. av פָּנִים «ansikt»; fremfor» | לִיק «lik» | בָּאֵשׁ part. 3. «å brenne» | בְּעָרַתְּ qal imperf. cons. 3.m.sg. «å brenne» | אֵשׁ m.sg.cstr. «ild» | לֶהֱבִיאָהּ f.sg.abs. «flamme» | אָכַלְתָּ qal perf. 3.f.sg. «å spise» | כְּבִיבָהּ «rundt omkring»; 2,4 דָּרַךְ qal perf. 3.m.sg. «å trække» | קִשְׁתָּה «bue» | נִצַּבְתָּ nifal perf. 3.m.sg. נִצַּבְתָּ «å stå» | וְיָמִינוֹ → v. 3 | מוֹתָנְדָּה «motstander» | qal imperf. 3.m.sg. הֲרִגְתָּ «å drepe» | מְהֻמָּדִים m.pl.cstr. av מְהֻמָּד «begjærlige ting» | עֵינַי «øyne» | אֶהְלֵךְ qal perf. 3.m.sg. שָׁפַדְתָּ «å øse ut» | חֲמָהּ f.sg.cstr. av חָמָה «varme; vrede» + pron. suff. 3.m.sg.; 2,5 הִיָּהּ qal perf. 3.m.sg. «å være» | בְּאוֹיְבֵי → v. 4 | בָּלַעַתְּ v. 2 | אֲרַמְנוֹתֶיהָ f.pl.cstr. av אֲרָמוֹן «palass» + pron. suff. 3.f.sg. | שָׁחַת piel perf. 3.m.sg. «å ødelegge; å rive ned» | מְבַצֵּר m.pl.cstr. av מְבַצֵּר «festning» (→ v. 2) + pron. suff. 3.m.sg. NB: Det er uklart om det er tale om festningene til et (mannlig) Israel («f. hans») eller Jahve («f. sine»). | וַיִּקְרַבְתָּ hifil imperf. cons. 3.m.sg. «å være stor; å være mange» | תִּלְגָּתְּ «klage» | אֲנִיָּהּ «klage»; 2,6 וַיִּחְמַסְתָּ qal imperf. cons. 3.m.sg. חָמַסְתָּ «å utøve vold» | כָּגֹן part. 3. «lik» + גֹּן m.sg.cstr. av גֹּן «hage» | שָׁחַתְתָּ m.sg.cstr. av שָׁחַתְתָּ «hytte» (hapax, jf. סִכָּה) + pron. suff. 3.m.sg. | שָׁחַתְתָּ → v. 5 | מוֹעֵדוֹ m.sg.cstr. av מוֹעֵד «fastsatt tid; høytid; forsamlingssted» + pron. suff. 3.m.sg. | שָׁכַחְתָּ piel perf. 3.m.sg. «å glemme» | צִיּוֹן «Sion» | שָׁבַתְתָּ «sabbat» | נִאֲזַצְתָּ qal imperf. cons. 3.m.sg. «å avsky» | בְּזַעַם-אָפוֹ prep. זַעַם + אָפוֹ m.sg.cstr. av אָפוֹ «vrede» + pron. suff. 3.m.sg. | מְזַבְּחָהּ m.sg.cstr. av מְזַבְּחָהּ «å forkaste» | 2,7 וַיִּנְחַתְתָּ qal perf. 3.m.sg. «å forkaste» | מְזַבְּחָהּ «alter» + pron. suff. 3.m.sg. | נִאֲרַךְ piel perf. 3.m.sg. «å avskrive; forkaste» | מְקַדְּשׁוֹ m.sg.cstr. av מְקַדְּשׁ «helligdom» + pron. suff. 3.m.sg. | הִפִּילְתָּ hifil perf. 3.m.sg. סָגַרְתָּ «å lukke (igjen)» | חֲמוֹתָּ f.pl.cstr. av חָמָה «mur» | 5 → אֲרַמְנוֹתֶיהָ → v. 5 | לֶהֱשָׁחִיתָ qal perf. 3.m.sg. «å tenke» | 2,8 וַתִּגַּעְתָּ qal perf. 3.pl. «å gi»; 2,8 וַתִּגַּעְתָּ qal perf. 3.m.sg. «å tenke» | שָׁחַתְתָּ prep. לְ + hifil inf. cstr. «å ødelegge; å rive ned» | 7 → חֲמוֹתָּ | 7 → חֲמוֹתָּ qal perf. 3.m.sg. «å strekke ut» | חָוָה «tau; målebånd» | חָוָה hifil perf. 3.m.sg. «å vende om» | מְבַלְעָהּ prep. מִן «fra» + בָּלַעַתְּ piel inf. «å fortære; å sluke» | חֲמוֹתָּ hifil imperf. 3.m.sg. «å sørge» | חָוָה (חָוָה) «forskansning; voll» | חֲמוֹתָּ «mur» | 9,1 וַיִּתְּנוּ טָבַעוּ qal perf. 3.m.pl. «å synke» | טָבַעוּ m.pl.cstr. av שָׁעַר «port» + pron. suff. 3.f.sg. | אָבַדְתָּ piel perf. 3.m.sg. «å ødelegge» | אָבַדְתָּ piel perf. 3.m.sg. «å

ødelegge | מְלֶכֶה | 3.f.sg. suff. pron. + m.sg.cstr. av בְּרִיחַה «bjelke» + prep. בְּ | מְלֶכֶה | m.sg.cstr. av מְלֶכֶה + pron. suff. 3.f.sg. | וְשָׁרִיָּה | 2 | v. 2 | בגוים prep. בְּ + m.pl.abs., bestemt form, av גוֹי «folkeslag» | אֵין | nektelsesadv. «der er ikke; der ingen ...» | תוֹתָה | «rettledning; Tora» | גַּם | «sågar; også» | נְבִיאִיהָ | m.pl.cstr. av נְבִיאַיָּה «profet» + pron. suff. 3.f.sg. | מְצֹאוֹ | qal perf. 3.pl. | מְצֹאוֹ | «å finne» | חוֹזֵן | «syn» | 2,10 | יָשְׁבוּ | qal imperf. 3.pl. | יָשְׁבוּ | «å bo; å sitte» | יָדְמוּ | qal imperf. 3.pl. | דָּמָם | «å være taus» | זָקְנֵי | m.pl.cstr. av זָקֵן «gammel person; eldste» | הִעֲלֵנוּ | hifil perf. 3.pl. | עָלָה | «å gå; å stige opp» | עָפָר | «støv» | מְאֹשָׁם | m.sg.cstr. av רֹאשׁ «hode» + pron. suff. 3.m.pl. | חָגְרוּ | qal perf. 3.pl. | חָגְרוּ | «å spenne om» | שָׁקִים | pl. av שָׁקָה «sekkestrie» | הוֹרִידוּ | hifil perf. 3.pl. | יָרְדוּ | «å gå ned» | מְאֹשָׁן | m.sg.cstr. av רֹאשׁ + pron. suff. 3.f.pl. | בְּתוֹלָה | f.pl.cstr. av בְּתוֹלָה «jomfru; ung kvinne»; 2,11 | קָלוּ | qal perf. 3.pl. | כָּלָה | «å fullføre» | בְּדָמְעוֹת | prep. בְּ | «på» | דָּמְעוֹת | f.pl.abs. av דָּמְעָה | «tåre» | עֵינֵי | m.pl.cstr. av עֵינַי «øye» + pron. suff. 1.sg. | מְעִי | m.pl. cstr. av מְעֵה | «mage» + pron. suff. 1.sg. | נִשְׁפָּדָה | nifal perf. 3.m.sg. | «å utøse» | מְעִי | m.sg.cstr. av נִשְׁפָּדָה | «lever»; her: «galle» (?) + pron. suff. 1.sg. | עַל | her: «på grunn av» | שָׁכַדָה | «skade» | עַמִּי | «mitt folk» | בָּעֵטָרָה | perp. בְּ | «i; på», her: «på grunn av» + בְּרַחֲבוֹת | «småbarn» | יוֹנֵק | «barn» | עוֹלָלָה | «å være svak» | עֵטָרָה | nifal inf. cstr. | רָחַב | «gate; strede» | קָרְיָה | «by»; 2,12 | לְאִמָּתָם | prep. לְ | «til» + f.pl.cstr. av אִמָּה «mor» + pron. suff. 3.m.pl. | יִאֲמְרוּ | qal perf. 3.m.pl. | אִמָּה | «å si» | אִיָּה | «hvorf?»; דָּגָן | «korn» | יַיִן | «vin» | בְּהִתְעַטְפָם | prep. בְּ | «på» + hitpael inf. cstr. | עֵטָרָה | «å være svak» + pron. suff. 3.m.pl. | כְּהִלָּה | part. בְּ | «lik» + «skadet, nedslaktet» | עֵטָרָה | «å utøse». NB: metatase.¹⁶ | נִפְשָׁם | m.sg.cstr. av נִפְשָׁה | «liv; sjel» | חִיקָה | «fang» | אִמָּתָם | → begynnelsen av v. 12; 2,13 | מָה | «hva?» | אֲעִידָה | hifil imperf. 1.sg. | עוֹדָה | «å avlegge vitnesbyrd» + pron. suff. 3.f.sg. | אֲדַמְּךָ | piel imperf. 1.sg. | דָּמָה | «å likne» + prep. לְ | «til» + pron. suff. 3.f.sg. | יְרוּשָׁלַם | bestemt form av בַּת | «datter» markerer vokativ.¹⁷ | אֲשׁוּהָ | qal imperf. 1.sg. | שׁוּהָ | «å være lik; å sammenlikne» + לָךְ | «(→ innværende vers, over) | וְאֶנְחָמְךָ | kopula + piel imperf. 1.sg. | נַחַם | «å trøste» + pron. suff. 3.f.sg. | לִיקָה | «lik» + כִּי | «for» | גְּדוֹלָה | «stor» | בְּתוֹלָה | f.sg.cstr. av בְּתוֹלָה | «jomfru» | מִי | «hvem?» | שָׁבַרְךָ | m.sg.cstr. av שָׁבַרָה | «skade» perf. 3.m.sg. + pron. suff. 3.f.sg. | מִי | «hvem?» | לֵךְ | «å lege» + רָפְאָה | qal imperf. 3.m.sg. | «til» (her: obj. merke) + pron. suff. 2.f.sg.; 2,14 | נְבִיאִיהָ | m.pl.cstr. av נְבִיאַיָּה «profet» + pron. suff. 2.f.sg. | חוֹזֵן | qal perf. 3.pl. | חוֹזֵן | «å se» | לְךָ | prep. לְ | «til; for» + pron. suff. 2.f.sg. | שָׁוָה | «løgn» | מְעוֹנָה | m.sg.cstr. av מְעוֹנָה | «å avdekke» | גִּלְיוֹן | piel perf. 3.pl. | «hvitvasking» | תְּפִלָּה | «skylde» + pron. suff. 2.f.sg. | לְהִשִּׁיב | prep. לְ | (som infinitivsmærke) + hifil inf.

¹⁶ Wergeland, *Bibelhebraisk grammatikk*, §12 a.

¹⁷ Wergeland, *Bibelhebraisk grammatikk*, §55 a.

cstr. $\sqrt{\text{vob}}$ «å vende om» | שְׁבוּתָהּ (qere) f.sg.cstr. av שְׁבוּתָהּ «lykke; skjebne» + pron. suff. 2.f.sg. | וַיִּקְחוּ qal imperf. cons. 3.m.pl. $\sqrt{\text{zoh}}$ «å se» | לָךְ → innværende vers, over | מִשְׁאוֹת f.pl.cstr. av מִשָּׂא «orakel» | שָׁנָא | «øgn» m.pl. «forførelse(r)» (hapax, av נָדַח «å forføre; å friste»); **2,15** סָפְקוּ qal perf. 3.pl. ספק «å klappe» | עָלֶיךָ prep. על «over» + pron. suff. 2.f.sg. | כַּפַּיִם m.dual.abs. av כַּף «hånd» | עָבְרִי qal akt. part. m.pl.cstr. $\sqrt{\text{gaf}}$ «å gå forbi; å gå over» | וַיִּרְדָּה «vei» | שָׂרְקוּ qal perf. 3.pl. $\sqrt{\text{shrk}}$ «å plystre» | וַיִּנְעֲנוּ hifil imperf. cons. 3.m.pl. $\sqrt{\text{nist}}$ «å riste» | רֵאשָׁם m.sg.cstr. av רֵאשׁ «hode» + pron. suff. 3.m.pl. | עַל־ her: «på grunn av» | הַזֹּאת spørreart. הַ «mon?; om?» + זֹאת f.sg. påpekende pron. | הַעִיר «byen» | שֵׁי־אֶמְרוּ relativpartikkel שֵׁ «som» (tilsvarer אֶשָּׂר) + qal imperf. 3.m.pl. $\sqrt{\text{amr}}$ «å si» | כְּלִילָת part. כְּ «lik» + f.sg.cstr. av כָּלִיל (adj.) «hel» | יָפִי m.sg.abs. «skjønnhet» | מְשׁוּשׁ m.sg.abs. «fryd»; **2,16** פָּצוּ qal perf. 3.pl. $\sqrt{\text{paz}}$ «å åpne» | עָלֶיךָ prep. על «over; mot» + pron. suff. 2.f.sg. | פִּיָּהֶם m.sg.cstr. פִּיָּהֶם «munn» + pron. suff. 3.m.pl. | אֹיְבֶיךָ m.pl.cstr. אֹיֵב «fiende» + pron. suff. 2.f.sg. | וַיִּשְׂרְקוּ qal imperf. cons. 3.m.pl. $\sqrt{\text{shrk}}$ «å plystre» | וַיִּתְרַקְוּ qal imperf. cons. 3.m.pl. $\sqrt{\text{trk}}$ «å gnisse» | שֵׁן «tann» | אֶמְרוּ qal perf. 3.pl. «å si» | בְּלִעְנִי piel perf. 1.pl. $\sqrt{\text{lecn}}$ «å fortære; å sluke» + pron. suff. 1.sg. | אֵךְ emfatisk partikkel «ja!; virkelig!» | זֶה m.sg. påpekende pron. | דָּגֵן «dagen» | שֵׁי־אֶמְרוּ relativpartikkel שֵׁ «som» (tilsvarer אֶשָּׂר) + קוֹיֵנוּ piel perf. 1.pl. $\sqrt{\text{ho}}$ «å håpe» + pron. suff. 3.m.sg. | מְצָאנוּ qal perf. 1.pl. + pron. suff. 1.sg. | רָאִינוּ qal perf. 1.pl. $\sqrt{\text{ra}}$ «å se»; **2,17** עָשָׂה qal perf. 3.m.sg. «å gjøre» | זָמַם qal perf. 3.m.sg. «å ha til hensikt» | בָּצַע piel perf. 3.m.sg. «å kutte opp; å avslutte» | אֶמְרָהּ f.sg.cstr. av אָמַרָהּ «ord» + pron. suff. 3.m.sg. | צָנָה piel perf. 3.m.sg. $\sqrt{\text{tsn}}$ «å befale» | מִימֵי־קֶדֶם «fra fortids dager» | הָרַס qal perf. 3.m.sg. «å ødelegge» | הָמַל qal perf. 3.m.sg. (i betont stavelse, derav lang sistestavelse) «å ha medfølelse; å være nådig» | וַיִּשְׂמַח qal imperf. cons. 3.m.sg. $\sqrt{\text{smh}}$ «å glede seg» | עָלֶיךָ prep. על «over; mot» + pron. suff. 2.f.sg. | אֹיֵב «fiende» | הַרִיִּים hifil perf. 3.m.sg. $\sqrt{\text{hr}}$ «å være høy» | קָרְוֹן m.sg.cstr. av קָרֹן «horn» | צָרֶיךָ m.pl.cstr. av צָר «motstander» + pron. suff. 2.f.sg.; **2,18** צָעַק qal perf. (her sannsynligvis prekativ perfektum, «bønnepperfektum»¹⁸) 3.m.sg. «å rope ut» | לִבָּם m.sg.cstr. av לֵב «hjerne» + pron. suff. 3.m.pl. (jf. nynorsk: «deira») → v. 7–8 | וַיִּרְדָּה hifil imperativ f.sg. $\sqrt{\text{rd}}$ «å gå ned» | כְּנִסְתָּל part. כְּ «lik» + m.sg.abs. נחל «bekk» | דָּמְעָה f.sg.abs. «tåre» | יּוֹמָם «om dagen» | לַיְלָה «natt» | $\text{נֶקְתִּינְגְּסוֹרִים}$ «ikke» | תִּתְּנִי qal jussiv 2.f.sg. $\sqrt{\text{tn}}$ «å gi» | פּוֹגֵת f.sg.cstr. av פּוֹגֵתָהּ («hvile») (hapax) | לְךָ prep. לְ «til» + pron. suff. 2.f.sg. | אֶל־תִּתְּנִי nektingsord «ikke» + qal jussiv 3.f.sg. $\sqrt{\text{tm}}$ «å være taus; å tie» | עֵינֶיךָ m.sg.cstr. av עֵיִן «øye» + pron. suff. 2.f.sg.; **2,19** קוּמִי qal imperativ f.sg. $\sqrt{\text{qm}}$ «å reise seg; å stå» | רַבִּי polel imperativ f.sg. $\sqrt{\text{rb}}$

18 Wergeland, *Bibelhebraisk grammatikk*, §39 a; Waltke og O'Connor, *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, 494–495; og Joosten, *The Verbal System of Biblical Hebrew*, 211–212, 423–424.

«å lovprise; å skrike» | לִילָה «natt» | ראשׁ m.sg.cstr. «hode», her: «begynnelse» | כּמִים | «å utøse» שׁפֶּרָה f.sg. qal imperativ | אֲשֶׁמִּוּרָה f.pl.abs. av «vakt» | נֹכַח | «hjerte» לֵב m.sg.cstr. + pron. suff. 2.f.sg. | «lik» לִיקָה + מִים | «vann» | «fremfor» | פָּנֵי m.pl.cstr. av «ansikt» | «å løfte» | אֶלָּיו «til ham» | כּפִּיָּךְ m.pl.cstr. av «hånd» + pron. suff. 2.f.sg. | נָפֵשׁ → v. 12 | עוֹלָלֶיךָ m.pl.cstr. av «barn» + pron. suff. 2.f.sg. | «å være svak» | עֵטְרָה m.pl.abs. | «sult; hungersnød» | חִיצוֹת pl.abs. av חִיצָה «gate; det utenfor»; 2,20 | «å se» | «om; dersom» | אֵם «om; dersom» | «å høste (nedfallsfrukt)» | סֶלֶק «slik» | «å handle alvorlig med; å ramme med plage» og «å høste (nedfallsfrukt)» | אֲשֶׁה | «sic!» f.pl.abs. | «å spise» | אֲכַלְתֶּם 2.f.pl. / 3.f.pl. qal imperf. | «kvinn» (merk: uregelm. plural) | «frukt» פְּרִי m.pl.cstr. av + pron. suff. 3.m.pl. Merk manglende samsvar mellom subjektet i verbet תֵּאכְלֶנָּה og pron. suff. i פְּרִיָם, «deres frukt» | עוֹלָלֵי m.pl.cstr. av «småbarn» | טִפְחִים m.pl.abs. «friskt; sunt» (om spedbarn) (hapax, jf. v. 22) | הִרְגָה nifal imperf. 3.m.sg. | «å ligge» | שָׁכַבְתָּ qal perf. 3.m.sg. | «gammal person; eldste» | זָקֵן | «gate» | חִיצוֹת f.pl.cstr. av | «jomfru; ung kvinne» + pron. suff. 1.sg. | כַּחֲוִירִי m.sg.cstr. av | «ung mann; ungar» | נָפַלְתָּ qal perf. 3.m.sg. | «å falle ned» | כָּהָרְבָה prep. 3.m.sg. | «å drepe» | הִרְגָה qal perf. 2.m.sg. | «på din (m.) vredes dag» | טִבַּחְתָּ qal perf. 2.m.sg. | «å slakte» | «å ha medfølelse; å være nådig»; 2,22 | «å rope» | קָרָא 2.m.sg. / 2.m.sg. | «fastsatt tid; høytid; forsamlingssted» | מוֹעֵד m.pl.cstr. av | «hvilested», men MTs tekst er korrump. BHS foreslår | «å trekke opp; å dra opp» (om et fangstnett eller fiskegarn)», det vil si omtrent «mine tilfangetakere» eller «mine fangevoktere». Alternativt er מְגוּרִי en avledning av גוּר, som har tre hovedbetydninger: I) «å oppholde seg som fremmed; å være fremmed», det vil si «mine fremmede» (LXX har et gresk ord som knytter an til denne betydningen), II) «å angripe», det vil si «mine angripere», og III) «å frykte». Oversettelsen her legger til grunn at uttrykket מְסֻבִּיב er en variant av frasen מְסֻבִּיב «redsel fra alle kanter», som forekommer seks ganger utenom Klag 2,22 (Jer 6,25; 20,3.10; 46,5; 49,29; Sal 31,14). | «omkring» | מִן prep. | «vrede» | אָרָה m.sg.cstr. av | «flyktning» | שְׁרִיד m.sg.cstr. | «å føde et sunt, friskt barn», jf. טִפְחִים i v. 20 | «å være stor» | רֵבָה qal perf. 1.sg. av | «fiende» + pron. suff. 1.sg. | כָּלְתָה piel perf. 3.m.sg. av «å fullføre».

2.2 Oppbygning, persongalleri og stemmene som ytrer seg

Klagesangene 2 blir til det *andre* diktet når man leser Klagesangene i et *synkront* perspektiv. Denne synsvinkelen er «flat». Det forholder seg til tekstoverflaten til Klagesangene, slik teksten er overlevert. Sett i et *synkront* perspektiv representerer Klag 2 enda et eksempel på alfabetdikt, altså det andre etter Klag 1.

Leser man Klagesangene i et *diakront* perspektiv, er Klag 2 kanskje det eldste klagediktet, slik det ble hevdet i underkapittel 0.10, «Komposisjonshistorie». Det er mulig å argumentere for at Klag 2 er det eldste diktet, forfattet ikke lang tid etter katastrofen som rammet Juda omkring 587 f.Kr.¹⁹ På et noe senere tidspunkt ble både Klag 1 og Klag 4 diktet og lagt omkring Klag 2, slik at de tre sangene utgjorde 'ékâ-komposisjonen, det vil si diktene som begynner med spørreordet eller interjeksjonen 'ékâ (Klag 1,1; 2,1; 4,1).

Alfabetet strukturerer klagen i Klag 2. I likhet med den tredje og den fjerde sangen (Klag 3–4) legger også den andre sangen til grunn et alfabet med rekkefølgen *pê, 'ajin* og *šādê*. Til sammenlikning har Klag 1 rekkefølgen *'ajin, pê* og *šādê*, det vil si rekkefølgen som er vanlig i det hebraiske alfabetet.

I større grad enn den første sangen fremstår Klag 2 som en enetale, og mindre som et talekor eller en dialog. En talerstemme fører ordet i Klag 2,1–19. Denne taleren er anonym. Først i Klag 2,11–13 identifiserer han (?) seg som et «jeg» med følelser overfor og relasjoner til folk og by. Taleren skildrer sine egne reaksjoner på å se «sammenbruddet» (*šeber*) (Klag 2,11.13) til det han omtaler som «folket mitt», og på å ha sett barn omkomme i byens gater. Talerens respons er kroppslige reaksjoner: gråt, mageonde og oppkast (Klag 2,11). I tillegg henvender taleren seg direkte til datter Sion:

Hvilket vitnesbyrd om deg skal jeg avgi? Hva skal jeg likne deg med, datter Jerusalem?

Hva skal jeg sammenlikne og trøste deg med, jomfru, datter Sion?

For like stort som havet er sammenbruddet ditt. Hvem kan lege deg? (Klag 2,13)

19 Koenen, *Klagelieder (Threni)*, 36*–46*; Frevel, «Gott in der Krise»; og Frevel, *Klagelieder*, 36–50.

Taleren gir ikke noe svar på de første spørsmålene han stiller, men fastslår snarere at skaden til datter Sion er «like stort som havet». Konstateringen medfører at taleren stiller et nytt spørsmål, som han heller ikke besvarer: «Hvem kan lege deg?» Taleren snakker både *om* datter Sion i tredje person («hun», jf. Klag 2,1–12) og direkte *til* henne («du», jf. Klag 2,13–19).

I Klag 2,20–22 tar datter Sion selv ordet for første gang i sangen. Hun tar taleren på ordet, og følger den oppfordringen han kommer med i Klag 2,19: om å reise seg, skrike, øse ut sitt hjerte fremfor Jahve og løfte hendene. Datter Sion snakker direkte til Jahve i Klag 2,20–22. Hun stiller ham retoriske spørsmål og retter harde anklager mot ham: «Du drepte ... Du hugg ned. Du viste ikke medfølelse.» (Klag 2,21).

Jahve er svært nærværende på et språklig plan. Både det hebraiske uttrykket *ʾădōnāy* (ordrett: «mine herrer», men brukt om Jahve) og firebokstavsnavnet *JHWH* (gjengitt med «HERREN» i 2011-oversettelsen) forekommer syv ganger hver. I tillegg kommer de tilfellene hvor «du»/«din(e)» refererer til Jahve (Klag 2,20–22). Til tross for sitt språklige nærvær er Jahves egen stemme fullstendig fraværende i diktet.

I Klag 2,12.15–16 hører man imidlertid stemmen til tre andre aktører: «barn og spedbarn» (jf. Klag 2,11), de som går forbi på veien, og «alle fiendene» til datter Sion. Klagesangene 2,12 skildrer barna som døende mens de spør mødrene sine: «Hvor er korn og vin?» Den siste linjen i Klag 2,15 («Er dette byen om hvilken man sa 'fullkomment fager, en glede for hele jorden?») er sannsynligvis et sitat av hva de forbigående sier. Fiendene til datter Sion blir sitert på et utsagn som minner ikke så lite på Julius Cæsars berømte formulering «*Veni, vidi, vici*» («Jeg kom, jeg så, jeg beseiret») til Senatet: «Vi slukte! Ja, dette er dagen vi håpet på! Vi fant! Vi så!» (Klag 2,16)

Den andre sangen omtaler dessuten flere aktører – både mennesker og personifiserte gjenstander. Ingen av dem blir sitert på noe. Noen av dem innehar rollen som objekter for andres handlinger, andre er skyldig i alvorlig tjenesteforsømmelse: Prinsene som Jahve vanhelliger (Klag 2,2), kongen og prestene som Jahve avskyr (Klag 2,6), mur og skanse som Jahve ødelegger, som sørger og søker Jahve (Klag 2,7–8.18), profetene som ser løgn og bedrag og unnlater å avdekke skylden hennes (Klag 2,9.14), de eldste som tier (Klag 2,10), Jerusalems jomfruer som bøyer hodet

(Klag 2,10), og de døende barnas mødre som ikke kan hindre at barna omkommer (Klag 2,12).

2.3 Jeremia som fiktiv forfatter for den andre sangen (Klag 2) – og de øvrige sangene

Det er en rekke stilistiske og litterære forbindelser mellom Jeremiaboken og Klagesangene, fremfor alt i Klag 2 og Klag 3, men også i Klag 1 og Klag 4.

I underkapittel 0.6, «Forfatterspørsmålet i tradisjonen og i bibelforskningen», så vi at det er lang tradisjon i Klagesangenes resepsjonshistorie for å identifisere Klagesangenes forfatter med profeten Jeremia. Vi så også at det er vektige argumenter *mot* at profeten Jeremia (eller snarere Jeremiabokens forfatter[e]) også forfattet Klagesangene. I tillegg så vi at vi bør anta at Klagesangene har flere enn én forfatter.

Samtidig er det flere forhold som knytter Klagesangene tett opp mot Jeremiaboken. Forholdene omfatter både overordnede, stilistiske grep og ord-til-ord-likheter så påfallende at de neppe kan ha vært tilfeldige. Vi skal se på konkrete eksempler senere i dette kapitlet. Når man leser Klagesangene og Jeremiaboken i sammenheng innenfor rammen av Den hebraiske bibelen / Det gamle testamentet, maner forbindelsene mellom dem frem en identitet på den anonyme taleren i Klag 1–2 og jeg-personen i Klag 3. I lys av Jeremiaboken fremstår den anonyme taleren i Klag 1–2 og Klag 4 og «mannen» i Klag 3 som profeten Jeremia. Christian Frevel gir flere eksempler.²⁰

Mange avsnitt i Jeremiaboken har strukturelle likheter med Klagesangene. I Jer 4,19–22; 10,19–21 opptrer et Jerusalem personifisert som en kvinne som snakker, og som får svar fra en mannlig stemme. En tilsvarende veksling mellom stemmer kjennetegner særlig Klag 1 og delvis også Klag 2.

Videre forteller Jer 37,16; 38,6–13 (jf. Jer 18,20.22) at Jeremia ble kastet ned i en brønn. «Mannen» i Klag 3,53 klager over at «de stengte meg ned i brønnen og kastet stein på meg».

²⁰ Frevel, *Klagelieder*, 16–17.

Dessuten likner profetens klage i Jer 8,18–23 (i 2011-oversettelsen: Jer 8,18–9,1) på den anonyme talerens klage i Klag 2,11–19 og klagen til «mannen» i Klag 3,48. For det første identifiserer profeten seg ifølge Jer 8,21 med folket. Han er nedbrutt (*š-b-r*) på grunn av «sammenbruddet» (*šeber*) til «datteren, folket mitts» (*bat-‘ammî*). I Klag 2 forteller den anonyme taleren om sorgreaksjonen som rammet ham på grunn av «sammenbruddet» (*šeber*) til «datteren, folket mitt» (*bat-‘ammî*) (Klag 2,11). For det andre retter både Jer 8,23 (i 2011-oversettelsen: Jer 9,1) og Klag 2,11–12.18; 3,48 søkelyset på overflod av «tårer» (*dim‘â*). For det tredje knytter både Jer 8,23 (i 2011-oversettelsen: Jer 9,1) og Klag 2,11–12 bakgrunnen for klagen til ordet «nedhugging; nedslakting» (*hālāl*). Med ett unntak (Jes 22,4) bruker Bibelen uttrykket «datteren, folket mitt» (*bat-‘ammî*) bare i Jeremiaboken (ni ganger: Jer 4,11; 6,26; 8,11.19.21–23; 9,6; 14,17) og i Klagesangene (fem ganger: Klag 2,11; 3,48; 4,3.6.10).

I tillegg møter vi i Jer 4,19; 8,18 en profet som lar klagen over Jerusalem få kroppslige uttrykk, blant annet med påstanden «hjertet mitt er sykt». Den samme formuleringen bruker datter Sion i Klag 1,22 og det kollektive «vi» i Klag 5,17.

Jer 14,17 skildrer hvordan Jeremia oppfordrer øynene sine til å la tårene strømme ned dag og natt fordi «jomfruen, datteren, mitt folk» ble påført et voldsomt «sammenbrudd» (*šeber*). I Klag 2,18 oppfordrer taleren datter Sion til å gjøre det samme: å la tårer strømme ned fra øynene. I Klag 3,48 forteller også «mannen» at han lar tårer strømme ned fra øynene dag og natt på grunn av «sammenbruddet» (*šeber*) til folket.

Frevel peker dessuten på likheter mellom Jer 14,2 og Klag 2,9, Jer 5,31 og Klag 2,14, Jer 6,25 og Klag 2,22, Jer 20,7 og Klag 3,14 og Jer 2,36 og Klag 4,17. Jeg vil særlig trekke frem anklagen mot løgnprofeter – profeter som ser «løgn og bedrag» (*šāw’ wātāpēl*) – og «løgnaktige og forførende orakler» (*maš’ôt šāw’ ūmaddūhīm*) i Klag 2,14 (jf. 2,9). Jeremiaboken har en forkjærlighet for dette temaet (jf. Jer 14,14; 20,6; 23,14.25–26; 27,10.14–16; 28,15; 29,9.21.31).

I lys av den rollen Jeremia-tradisjonen trolig hadde i de miljøene som frembrakte Den hebraiske bibelen / Det gamle testamentet, er det ikke overraskende at forfatter(ne) av Klagesangene hadde et ideal om å etterlikne det litterære et som tradisjonen tilskrev profeten. Profeten

Jeremia var neppe Klagesangenes historiske forfatter. Likevel skaper Klagesangene – lest i kontekst av Jeremiaboken – det inntrykket at forfatterne målrettet knyttet klagediktene til Jeremia. Kanskje forsøkte dikterne bak Klagesangene å få den anonyme taleren (Klag 1–2) og «mannen» (Klag 3) til å fremstå som Jeremia. De ville at leserne skulle oppleve at det var profeten som var forfatteren av Klagesangene.

I antikken var det et etablert, allment akseptert litterært ideal at en forfatter etterliknet litterære verk som allerede var i omløp, og som hadde normativ status. Det greske ordet for dette fenomenet er *mīmēsis*, og det latinske ordet er *imitatio*. Blant annet ble Homers diktning gjenstand for litterær etterlikning. For å forstå forestillingene knyttet til allerede etablert litteratur og produksjon av ny litteratur kan vi bruke en vannmetafor. I den skriftkulturen som blant andre judeerne var del av, forestilte man seg bøker som strømmer med levende vann (jf. Sir 34,25–43).²¹ En judeisk forfatter var ikke opptatt av moderne begreper som autenticitet, originalitet og opphavsrett.²² Man kunne avlede «vann» (litterære temaer, formuleringer og så videre) som strømte fra én kilde, og kanalisere det inn i nye litterære tekster som oppsto.

At Jeremia-tradisjonen skulle bli en viktig inspirasjon for Klagesangene, er forståelig. Ifølge tradisjonen opplevde profeten Jeremia selv den babylonske krisen. I tillegg viser den tidlige resepsjonshistorien som vi finner spor av i Bibelens yngre bøker, at Jeremiaboken (i en eller annen versjon, tilskrevet profeten Jeremia) hadde en normativ, mønsterdannende rolle. Profetiene om at det babylonske eksilet skulle vare i 70 år (Jer 25,11–12; 29,10), preget fortellingen Bibelen gir av Judas historie i det sjettede århundre f.Kr. Bibelen byr på en grunnfortelling om at judeerne ble tvunget til å reise i eksil til Babel, etterfulgt av en periode med tilbakevending til Juda og gjenoppbygging av Jerusalem og templet der.²³ Dessuten blir Jeremias profetier gjenstand for «guddommelig eksegese» i Danielboken

21 Karel van der Toorn, *Scribal Culture and the Making of the Hebrew Bible* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2007), 9–26, jf. Eva Mroczek, *The Literary Imagination in Jewish Antiquity* (New York: Oxford University Press, 2016), 86–113.

22 Toorn, *Scribal Culture and the Making of the Hebrew Bible*, 27–49, særlig 47–48.

23 Til denne tematikken, se Gard Granerød, «Canon and Archive: Yahwism in Elephantine and Āl-Yāhūdu as a Challenge to the Canonical History of Judean Religion in the Persian Period», *JBL* 138 (2019): 345–364 (348–351, 364).

og Sakarjaboken, som begge hevder at engler kom med den autoritative fortolkningen av hva som menes med «70 år» (Dan 9,2.24; Sak 1,12, jf. 7,5). Andre Krønikebok 36,19–20 fremstiller lengden på judeernes eksil frem til persernes maktovertakelse som i overensstemmelse med Jeremias profetier: 70 år. Dessuten tolker både 2 Krøn 36,21 og Esra 1,1 perserkongen Kyros' kunngjøring om at judeerne skulle vende tilbake og bygge opp Jahves hus, som en oppfyllelse av en Jeremia-profeti.

2.4 Klage over ødeleggelse, sammenbrudd, gudsnærvær eller -fravær og krigermetaforer

Det er 224 ulike hebraiske ord representert i den andre sangen, inkludert konjunksjoner og partikler. Man kan si mye om tendensen i diktet ved å skride matematisk til verks og rangere de ordene som forekommer hyppigst. Blant disse er ordet «fiende» (*ōjēb*) med syv forekomster (Klag 2,3–5.7.16–17.22). Et annet ord som setter sitt preg, er ordet «vrede» (*ʿap*) med seks belegg (Klag 2,1 [to ganger].3.6.21–22). I hvert tilfelle er «vrede» kvalifisert som Jahves, «hans» eller «din» vrede. Ytterligere et ord som setter preg, er verbet «å sluke» (*b-l-ʿpiel*), i den fiendtlige, destruktive betydningen «å ødelegge», med fem belegg (Klag 2,2.5 [to ganger].8.16). «Å sluke» (*b-l-ʿpiel*) er verbet som forekommer hyppigst i Klag 2. Til sammenlikning besittes andreplassen på listen over de hyppigst forekommende verbene av «å øse ut» (*š-p-k*) med fire belegg (Klag 2,4.11–12.19). På en delt tredjeplass med tre belegg finner man flere verb: «å rive ned» (*š-h-t*) (Klag 2,5–6.8), «å si» (*ʿ-ṁ-r*) (Klag 2,12.15–16), «å drepe» (*h-r-g*) (Klag 2,4.20–21) og negerte former av «å vise medfølelse» (*h-ṁ-l*) (Klag 2,2.17.21).

Oversikten viser at ord som refererer til ødeleggelse, dominerer den andre sangen. Dette inntrykket kan man underbygge ytterligere når man lister opp utvalgte substantiver og verb som har bare to eller færre forekomster:

- «å kaste ned» (*š-l-k*; Klag 2,1)
- «å ødelegge» (*h-r-s*; Klag 2,2.17)
- «å brenne» (*b-ʿ-r*; Klag 2,3)
- «å fortære» (*ʿ-k-l*; Klag 2,3)

- «ild» som Jahve antenner (*'eš*, Klag 2,3–4)
- «å spenne en bue» (*d-r-k + kešet*; Klag 2,4)
- «å ødelegge» (*h-m-s*; Klag 2,6)
- «å knuse» (*'b-d*, piel; Klag 2,9)
- «å bryte i stykker» (*š-b-r*, piel; Klag 2,9)
- «sammenbrudd» (*šeber*; Klag 2,11.13, jf. verbet *š-b-r* i Klag 2,9)
- «å omkomme» (*'t-p*) med referanse til «barn» (Klag 2,11–12)
- «å hugge ned» (*t-b-h*; Klag 2,21)
- «å gjøre ende på» (*k-l-h* piel; Klag 2,22, jf. det samme verbet i Klag 2,11, der det inngår i det uoversettelige uttrykket jeg oversetter til «øynene mine sluknet i tårer»)

På samme tid viser ordstatistikken at ordet «datter» (*bat*) er det substantivet som forekommer hyppigst, med tolv forekomster. Det finnes seks belegg av sammensetningen «datter Sion» (*bat-šijjôn*) (Klag 2,1.4.8.10.13.18). Ellers forekommer *bat* i sammensetningen «datter Juda» (*bat jəhûdâ*) (Klag 2,2.5), «datter(en) Jerusalem» (*habbat ... / bat jərûšālam*) (Klag 2,13.15), «datteren, folket mitt» (*bat-'ammî*) (Klag 2,11) og «øyeplet ditt» (*bat-'ênēk*, ordrett: «ditt øyes datter») (Klag 2,18). Sion er direkte og indirekte berørt av ødeleggesverbene. Ordet «Israel» (*jisrā'ēl*) forekommer tre ganger (Klag 2,1.3.5), mens «Jakob» (*ja'ăqōb*) forekommer to ganger (Klag 2,2–3). Med andre ord: På samme tid som ødeleggesverb dominerer den andre sangen, står også Sion, Jerusalem og Israel sentralt.

Det er relevant å undersøke hvem som er henholdsvis subjekt og objekt for ødeleggesverbene. Ødeleggesverbet «å sluke» (*b-l-'* piel) har Jahve som grammatisk subjekt i fire av fem forekomster (Klag 2,2.5 [to ganger].8). I ett tilfelle er Sions fiender subjekt for «å sluke» (Klag 2,16). Gjenstandene som Jahve sluker, er «Jakobs beitemarker» (*nə'ôt ja'ăqōb*) (Klag 2,2), «Israel» (Klag 2,5) og «palassene hennes» (*'armənôtēhā*) (Klag 2,5).

Verbet «å øse ut» (*š-p-k*) forekommer fire ganger (Klag 2,4.11–12.19). I ett tilfelle har verbet «Jahve» som grammatisk subjekt og Jahves «vrede» som objekt (Klag 2,4).²⁴

24 I et annet tilfelle er det taleren som har «øst ut» leveren sin (omskrivning for galle eller magesyre?; Klag 2,11). I et tredje tilfelle er det snakk om livet til småbarn som renner ut (Klag 2,12). I det fjerde tilfellet oppfordrer taleren datter Sion til å øse ut hjertet sitt som vann fremfor Jahve (Klag 2,19).

Verbet «å rive ned» (*š-h-t*) har utelukkende «Jahve» som subjekt. Jahve river ned «festingene sine»,²⁵ «forsamlingsstedet sitt» (*mô'ădô*) (Klag 2,6) og «muren til datter Sion» (*hōmat bat-šijjôn*).

Ifølge Klag 2,1 er det Jahve som «kastet ned» (*š-l-k*) «Israels pryd» (*tip'eret jisrā'ēl*). Verbet *h-r-s* («å ødelegge») har «Jahve» som subjekt og, i ett av de to tilfellene, «festningene til datter Sion» som objekt (Klag 2,17, jf. 2,2). Ifølge Klag 2,3 antente Jahve en «flamme ild» (*'ēš lehābâ*) som «fortærte» (*'-k-l*) omkring i Jakob. Det er Jahve som «ødela» (*h-m-s*) «sin hytte», ifølge Klag 2,6. Jahve er også subjekt for verbene «å knuse» (*'-b-d piel*) og «å bryte i stykker» (*š-b-r piel*) i Klag 2,9, der objektet for Jahves destruktive handlinger er «bjelkene hennes» (*bəriḥēhā*). I den andre sangens nest siste strofe retter datter Sion følgende anklage mot Jahve: «Du drepte på dagen for din vrede. Du hugg ned. Du viste ikke medfølelse.» (Klag 2,21). I Klag 2,2.4.17 hevder også stemmen til taleren at Jahve «drepte» (*h-r-g*), og at han ikke viste medfølelse (*lō' hāmāl*).

I lys av Jahves allestedsnærvær i de destruktive gjerningene overfor Sion er det påfallende at «fienden» relativt sjelden er subjekt for ødeleggesverb. Forutsatt at «fienden min» i Klag 2,22 sikter til en politisk-militær fiende (og ikke Jahve), utfører han i det minste én ugjerning overfor datter Sion: «Hva jeg fødte og fødte opp, gjorde fienden min ende på.»

Med andre ord: Aktøren som utfører ødeleggelse, er Jahve. Det som Jahve ødelegger, er fremfor alt ting som er knyttet til statsforvaltning, forsvar, by og tempel. Ordene «Jahve» og «Adonaj» forekommer 14 ganger i Klag 2. Direkte og indirekte er det «datter Sion» «datter Juda» eller «datter Jerusalem» (som forekommer elleve ganger), «Israel» (som forekommer tre ganger) og «Jakob» (som forekommer to ganger) som er offeret.

2.5 Sion-teologi som bakteppe

Det teologiske bakteppet for Klag 2 er hva bibelforskningen omtaler som Sion-teologien, eller mer korrekt, en Sion-teologi som er negert og snudd på hodet. Begrepet Sion-teologi er en moderne abstraksjon som bare

25 Det er uklart om pronomensuffikset i *mibšārāj* (Klag 2,5) referer til Jahve (det vil si Jahves egne festninger) eller et mannlig Israel.

forekommer i bibelfaglig litteratur. Det fungerer som et nokså løst paraplybegrep som omfatter flere nært forbundne teologiske temaer. Felles er at de fremholder gudsfjellet Sion og Jerusalem-templet som geografisk og konseptuelt sentrum for Jahves gjerning som konge.

Kildene til Sion-teologi i Bibelen er mangfoldige med tanke på sjanger, alder og delvis også tematikk. Sion-teologiske forestillinger opptrer fremfor alt i profetlitteraturen og Salmenes bok.

En viktig salmegruppe er de såkalte Sion-salmene, som har nettopp Sion som tema (Sal 46; 48; 76; 84; 87).²⁶ Sion-salmene kretser omkring tanken om Sion som Jahves bolig, som verdens sentrum, og som det stedet der Jahves nærvær beseirer kaoskreftene og fiendene. Denne tematiske oppmerksomheten på Jahve som konge henger dessuten tett sammen med de såkalte tronstigningssalmene (også omtalt som *Jahve mālak*-salmene, det vil si Sal 47; 93; 96–99). Tronstigningssalmene er lovprisninger av Jahve som *er* – eller kanskje heller (*igjen*) *har blitt* – konge. Også prosesjonssalmer (bl.a. Sal 15; 24) som skildrer eller akkompagnerer et inntog i templet eller Sion, er uttrykk for Sion-teologi (Sal 15; 24). Det samme gjelder valfartssalmene («sangene ved festreisene») i Sal 120–134.

Kildene omtalt over knytter de Sion-teologiske forestillingene tett sammen med det templet i Jerusalem som Bibelens fortellende tekster sporer tilbake til David og Salomo (jf. 2 Sam 5–7; 1 Kong 5–8), og som babylonerne ødela omkring 587 f.Kr. Det var blant annet i dette templet at profeten Jesaja hevder han så Jahve sitte på en høy og opphøyd trone (Jes 6,1). Blant de andre Sion-teologiske tekstene i profetlitteraturen finner vi tekstene som handler om folkeslagene som skal strømme til Jahves tempelberg i de siste dager (f.eks. Jes 2,2–4; Mi 4,1–4).

Bibeltekstene som uttrykker Sion-teologi, stammer fra ulike epoker i Israels historie. I den formen de har blitt overlevert i Den hebraiske bibelen / Det gamle testamentet, stammer flere av dem fra den siste halvdel av det førkristne årtusen, det vil si fra babylonsk, persisk og hellenistisk periode, men Sion-teologien ble neppe oppfunnet i denne perioden.

---

26 For en analyse av Sal 46 (en Sion-salme), se Magnar Kartveit, «Sionssalmar – Salme 46», i *Det gamle testamentet: Analyse av tekstar i utval*, red. Magnar Kartveit (Oslo: Samlaget, 2003), 359–368.

Flere av Sion-salmene omtalt over overlapper med en gruppe salmer som har til felles den hebraiske overskriften *libnê-qōrah*, det vil si en overskrift som tilskriver dem Korahs presteslekt (Sal 42; 44–49; 84–85; 87–88). Noen av Korah-salmene ser ut til å speile historiske erfaringer av den typen som også Klagesangene gjenspeiler. For eksempel forutsetter Sal 85 en nasjonal krise, kanskje nærmere bestemt Judas babylonske krise på 500-tallet f.Kr. Også den overleverte formen til Sal 84 er det forholdet som peker i retning av en relativt sen datering. Saligprisningene (Sal 84,5–6) gir salmen et visdomsteologisk preg. Bibelens visdomsteologi blir ofte regnet som et relativt ungt fenomen. Dessuten retter Sal 84 søkelyset mot enkeltindividets fromhet, og salmen trekker opp et skille internt i gudsfolket mellom rettferdige og urettferdige (jf. Sal 84,11–12). Sistnevnte regnes av forskere som tegn på en relativt sen datering. Til tross for dette er ikke de korahittiske Sion-salmene nødvendigvis unge. Det er mer sannsynlig at tilordningen av mange av dem til Korah-sønnene er resultatet av redaksjonelle bearbeidelser i den perioden Salmenes bok vokste frem. Flere gamle tradisjonstekster ble redigert sammen til det som etter hvert skulle bli Salmenes bok.

Den enheten mellom Jerusalem og Jahve som Bibelens Sion-teologiske tekster uttrykker, samsvarer et stykke på vei med en forestilling som man finner arkeologisk belagt i Khirbet Beit Lei-innskriften.²⁷ Innskriften er fra en grav i Khirbet Beit Lei, et arkeologisk funnsted i det jødiske lavlandet, omtrent syv kilometer øst for Lakisj. Innskriften knytter guden Jahve tett til Jerusalem. Den stammer kanskje fra 700- eller 600-tallet f.Kr., altså fra perioden før eller samtidig med at befolkningen i Juda opplevde den babylonske krisen som førte til tap av kongedømmet og ødeleggelsen av Jerusalem og templet. Det har også blitt argumentert for at innskriften er noe yngre (fra persisk periode). Én mulig oversettelse er

27 Graham I. Davies et al., *Ancient Hebrew Inscriptions: Corpus and Concordance* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991), 89, tekst nr. 15.00. Se også Ziony Zevit, *The Religions of Ancient Israel: A Synthesis of Parallaxic Approaches* (London: Continuum, 2001), 417–427; Martin Leuenberger, «Jhwh, »der Gott Jerusalems« (Inscription aus H̱irbet Bet Layy 1,2): Konturen der Jerusalemer Tempeltheologie aus religions- und theologiegeschichtlicher Perspektive», *EvT* 74 (2014): 245–260; og Gard Granerød, *Dimensions of Yahwism in the Persian Period: Studies in the Religion and Society of the Judaean Community at Elephantine*, BZAW 488 (Berlin: De Gruyter, 2016), 331–332.

«Jahve er hele landets gud, fjellene i Juda tilhører Jerusalems gud» (basert på en tolkning av den hebraiske innskriften som gir følgende hebraiske tekst: *JHWH 'lhj kl h'rš hrj jhwdh l'lhj jršlm*). Denne tolkningen innebærer at personen som skrev innskriften, dyrket Jahve som skytsgud for Juda og Jerusalem. Tolket på denne måten fremstår innskriften som en trosbekjennelse til Jahve, med et geografisk sentrum: Juda og Jerusalem.

Sion-teologien fikk god drahjelp til sin utbredelse av Assyrieriket på 700-tallet f.Kr. Mens assyrerne underla seg Israel (Judas nabo i nord), deporterte mange israelitter og ødela hovedstaden Samaria årene rundt 722 f.Kr., ble Judas hovedstad Jerusalem forskånet. Noe senere angrep Sanherib byene i Juda og beleiret Jerusalem (2 Kong 18,13–19,37; Jes 36–37; 2 Krøn 32,1–23). I sin egen beretning om beleiringen av Jerusalem skriver Sanherib følgende om Juda-kongen Hiskia: «Himself I made a prisoner in Jerusalem, his royal residence, like a bird in a cage.»²⁸ Ifølge Bibelens versjon avbrøt assyrerne beleiringen av Jerusalem fordi Jahves engel slo i hjel 185 000 assyriske soldater. Det at assyrerne avbrøt beleiringen av Jerusalem i 701 f.Kr. – og kanskje særlig at man forsto denne handlingen som resultatet av Jahves inngripen – bidro til å styrke de allerede etablerte Sion-teologiske forestillingene om Jahve som byens skytsgud. Dermed er Sion-teologien eldre enn den assyriske krisen. Tryggve Mettinger kopler Sion-teologiske forestillinger til Jerusalem-templet, som han sporer tilbake til 1000–900-tallet f.Kr., og ikke primært til den assyriske krisen.²⁹ Antti Laato sporer sågar røttene til Sion-teologien enda lenger tilbake i tid: til religiøse forestillinger knyttet til syrisk-kanaaneiske guder i det andre årtusen f.Kr.³⁰ Vi skal nøye oss med å påpeke at Sion-teologi ikke var en monolittisk størrelse. Tvert imot endret den seg over tid. Corinna Körting omtaler den som en magnet for teologiske konsepsjoner.³¹

Flere overlappende teologiske temaer og motiver befinner seg under paraplybegrepet Sion-teologi. Utgangspunktet er likevel at Sion blir forstått som det stedet der Jahve bor og er nærværende. Sion er stedet hvorfra

28 Sitert etter ANET: 288.

29 Tryggve N. D. Mettinger, *The Dethronement of Sabaoth: Studies in the Shem and Kabod Theologies*, ConBOT 18 (Lund: Gleerup, 1982), 37.

30 Antti Laato, *The Origin of Israelite Zion Theology*, LHBOTS 661 (London: T&T Clark, 2018).

31 Corinna Körting, *Zion in den Psalmen*, FAT 48 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2006), 225–226.

Jahve utøver sin gjerning som konge, og der han har sin trone. Atskillige tekster uttrykker forestillinger om at Jahve er konge (*melek*, «konge» eller verbrotten *m-l-k*, «å være konge») på Sion.³² Jahve har sin trone i templet (jf. *j-š-b*, «å sitte» og *kissé'*, «trone».)³³ I enkelte av tekstene er kjerubtronen og paktkisten symboler på Jahves nærvær som konge. Kjerubtronen finner man omtalt i formuleringen *JHWH šabā'ôt jōšeb hakkərübîm*, «Jahve šabā'ôt, kjerubtroneren» eller «Jahve šabā'ôt, han som troner over kjerubene».³⁴ Bakgrunnen for formuleringen «kjerubtroneren» finner man blant annet i beskrivelsen av Det aller helligste i Jerusalem-templet. Ifølge 1 Kong 6,23–28 lagde kong Salomo kjeruber som han plasserte i det innerste rommet, Det aller helligste. En kjerub er et zoomorft blandingsvesen med vinger. Man finner beskrivelser av utseendet til kjeruber i blant annet 1 Mos 3,24 og Esek 10. Kjerubene i Jerusalem-templet var ifølge 1 Kong 6 ti alen høye, og rommet de sto i, var 20 alen høyt. Med andre ord var kjerubene dominerende i det rommet der de var plassert. Parallellversjonen av fortellingen i 1 Kong 6 står i 2 Krøn 3,10–14, som er del av det såkalte kronistiske historieverket, og som er bygd på Samuels- og Kongebøkene (Det deuteronomistiske historieverket).³⁵ 2 Krøn 3,10–14 hevder at kjerubparet sto oppreist på føttene sine «i Det aller helligste huset» (*bəbêt-qōdeš haq-qōdāšîm*) (1 Krøn 3,10), side om side, med ansiktene vendt mot «huset» (*habbājit*) (1 Krøn 3,13), det vil si den tilstøtende tempelhallen («Det hellige»). Etter 2 Krøn 3,12 å dømme var de innerste, tilstøtende vingene til kjerubparet sammenføyd slik at de til sammen dannet en tronstol. I det gamle Midtøsten er slike kjerubtroner belagt i flere ikonografiske fremstillinger av konger eller guder som sitter på sin trone (se illustrasjon 2.1).³⁶ De Sion-teologiske forestillingene belagt i Bibelen, legger til grunn at kjerubtronen tilhørte Jahve eller hans «herlighet» (*kābôd*).³⁷ Noen tekster som omhandler kjerubtronen, snakker også om en «kiste» (*'ārôn*; også

32 2 Mos 15,18; Jes 24,33; 33,22; 52,7; Jer 8,19; Mi 4,7; Sef 3,15; Sak 14,9; 16,17; Sal 10,16; 48,3; 68,25; 74,12; 84,4; 93,1; 95,3; 96,10; 97,1; 99,1.4; 146,10; 149,2.

33 Jes 6,1; 66,1; Jer 3,17; 17,12; Esek 1,26; Sal 9,5.8; 47,9; 89,15; 93,2.

34 1 Sam 4,4; 2 Sam 6,2; jf. 2 Kong 19,15; Jes 37,16; Sal 82,2; 99,1; 1 Krøn 13,6.

35 Se f.eks. Kartveit, «Innleiing til Første og Andre Krønikebok».

36 Se f.eks. illustrasjonene i Mettinger, *Dethronement of Sabaoth*, 21–22, fig. 1–3.

37 Se f.eks. Esek 9,3; 10,1–5.

«Jahves paktkiste», *’ārôn bərit JHWH*).³⁸ Ikonografiske kilder fra det gamle Midtøsten gjør det nærliggende å anta at kisten fungerte som en fotskammel for kjerubtronen. Første Krønikebok 28,2 bruker begrepet «fotskammel» (*hādōm*) som et parallellbegrep til Jahves paktkiste.³⁹ Et knippe tekster refererer trolig til paktkisten med bruken ordet «fotskammel» (Sal 99,5; 132,7). I Esek 43,7 omtaler Jahve templet som «stedet for min trone og stedet for mine fotsåler».

Illustrasjon 2.1. Plakett av elfenben som viser en konge som troner på en kjerubtrone, fra ca. 1350–1150 f.Kr., funnet i Megiddo, nå i Israel Museum i Jerusalem. Foto: ukjent, via Wikimedia Commons. Opphavsrett: CC-PD 1.0

Flere bibeltekster fremstiller Jahves kongegjerning ved å bruke kjerubtronen og paktkisten i templet som materielle symboler for kongsmyndigheten. En del tekster som fremstiller Jahve som konge på Sion, bruker også uttrykket *JHWH šəbā’ôt*, det vil si «hærers Jahve» (jf. 2011-oversettelsen: «HERREN over hærskaene»). I noen tekster refererer *šəbā’ôt* («hærer») til de semiguddommelige vesenene som Jahve omgir seg med, hans hoff eller kongelige følge (se f.eks. 1 Kong 22,19; Jes 6,3,5; jf. også Job 1,6–12 [som riktignok bruker «gudesønner», *bənê hā’ēlōhīm*, om Jahves hoff]). En annen betydningsnyanse finner vi i de tekstene som omtaler himmellegemene sol, måne og stjerner som «himmelens hær» (*šəbā haššamajīm*) (5 Mos 4,19; 17,3; 2 Kong 23,5; Jer 8,2). Ifølge 2 Kong 21,3 og Jer 8,2 samt Jer 19,13 med flere dyrket flere jødiske konger «himmelens hær» som guder. Ifølge 2 Kong 21,5 var det til og med altre for «himmelens hær»

38 1 Sam 4,4; 2 Sam 6,2; 1 Krøn 13,6, jf. 1 Kong 8,6–7.

39 Konjunksjonen *waw*, som i 1 Krøn 28,2 innleder frasen *wəlahādōm raglê ’ēlōhênû*, er en eksplikativ, forklarende *waw*. Følgelig betegner «Jahves paktkiste» og «fotskammelen til vår Gud» én og samme gjenstand.

i Jerusalem-templet, andre som kong Josjia ifølge 2 Kong 23,4–5 fjernet. Salmenes bok 103,19–21 sidestiller «Jahves hærer» med hans «engler», «de kraftige kjempene» og hans «[himmelske] tjenerne». I alle tilfeller er deres viktigste oppgave å lovprise Jahve.

Samtidig som Sion var Jahves kongesete, var det også det stedet der grensene mellom det dennesidige og det hinsidige var slettet. Jerusalem-templet var stedet for enheten mellom himmel og jord. Enheten mellom Sion og himmelen gjør at det ikke er noen motsetning mellom at Jahve kommer til unnsetning fra helligdommen (jf. Sal 20,3), fra Sion (jf. Sal 20,3) eller fra himmelen (jf. Sal 20,7). Jahve er nærværende som konge i sitt tempel (*hêkāl*) samtidig som han har sin «trone» (*kissê*) i himmelen (Sal 11,4). Tilsvarende er det heller ingen motsetning mellom Sion som stedet der Jahve er nærværende, og Sion som stedet der Jahve åpenbarer seg for sitt folk og dets fiender. Jesaja 31,4 forteller at Jahve skal «stige ned» (*j-r-d*) og kjempe «på» (eventuelt «mot»⁴⁰) Sions fjell.

Jahves nærvær som konge på Sion får estetiske følger. Salmenes bok 50,2 forteller om hvor «fager» (*j-p-h*) Sion er. Sion er fager også i Sal 48,3, som føyer til at stedet er en «glede» (*māšôš*) for hele jorden:

Fagert og høyt, en glede for hele jorden er Sionfjellet lengst i nord, den store kongens by. (Sal 48,3 i 2011-oversettelsen, jf. Jer 49,25; Esek 16,14; 24,25; Jes 65,18; 66,10)

En viktig tanke i Sion-teologien er at byen er uinntakelig ettersom Jahve befinner seg i dens midte. Jahve forsvaret sin egen by. De som bor der, trenger ikke å frykte (Sal 46,2–8; 48,1.4–9; 65,2.7–8; 76,4). Byen han selv grunnla, elsker han også mest (Sal 87,1–2). Som Jahves bolig er Sion svært fruktbar, med rikelig tilgang til vann.

En dimensjon ved Sion-teologien er at Sion er et sted som er assosiert med rettferdighet (jf. Sal 48,10–11). Likeledes viser prosesjonssalmene at rettferdighet ideelt skal kjennetegne mennesker som søker Jahve på hans hellige fjell (Sal 15; 24,3–6). Denne dimensjonen ved Sion-teologien

---

⁴⁰ 2011-oversettelsen forstår det hebraiske uttrykket *lišbō' 'al-har-šijjôn* som «å stride mot Sions fjell». Imidlertid taler nærkonteksten i Jes 31 for at Jahve griper inn til forsvar *for*, ikke med aggresjon *mot*, Sion.

er bakgrunn for kritikk av Jerusalem og byens ledende grupper i flere av profetektene (Jes 1,23; Mi 3,10–11; Hab 2,12).

Sion-teologien danner det teologiske bakteppet for Klag 2. I Klag 2 finner vi en Sion-teologi som er negert og snudd på hodet. Klagesangene 2 er dessuten et viktig argument for at Sion-teologiske forestillinger var en integrert del av tempelteologien i Jerusalem før 587 f.Kr. Den akrostiske formen gjorde trolig Klag 2 immun mot senere endringer. Alfabetmønstrer fikserte og låste hovedstrukturen i så vel dette som i de andre alfabetdiktene. Klagesangene 2 inneholder slik sett en tidskapsel med tekst som er «frossen og konserveret». Den andre sangen argumenterer verken for eller mot Sion-teologiske forestillinger. Derimot *forutsetter* sangen slike forestillinger – og snur dem på hodet. Jahves nærvær skaper ikke fruktbarhet og beskyttelse, men fordervelse og død.

Én av sidene ved Sion-teologien er at Sion og templet er stedet der Jahve bor og er nærværende som konge. Allerede i den andre sangens åpningsstrofe (Klag 2,1) finner vi en reversering av denne Sion-teologiske forestillingen: Jahve husker ikke på «sin fotskammel» (*hādōm-raglâw*). Vi så at begrepet «skammel» innenfor et Sion-teologisk forestillingsunivers kan sikte til (pakt)kisten som var del av Jahves troninventar.⁴¹ Sammen med kjerubtronen var kisten eller fotskammelen et fysisk uttrykk i Jerusalem-templet for forestillingen om at Jahve troner som konge. I lys av dette er det sannsynlig at også begrepet «Israels pryd» (*tip'eret jisrā'el*), som Jahve kaster ned fra himmelen (Klag 2,1), refererer til paktkisten. Ved minst én anledning i en tekst utenom Klagesangene ser det ut til at «Jahves pryd» sikter til paktkisten. Salmenes bok 78,61 sier om Jahve: «Han overga sin makt til fangenskap, sin pryd [*tip'eret*] i fiendens hånd.» Det skal likevel sies at Klag 2,1 snakker om «Israels pryd», ikke «Jahves». Dermed er det ikke hevet over tvil at «Israels pryd» refererer til paktkisten.

Klag 2 bruker ikke begreper som «konge», «tronstol» eller begrepet *JHWH šəbā'ôt* («Hærers Jahve»), ord som ofte betoner at Jahve er konge. Jahve er likevel nærværende, men ikke som kongen som beskytter Sion. Derimot kommer Jahves nærvær til syne i vold og aggresjon rettet *mot* Sion. Jahve spente sin bue lik en fiende og rev ned forsvarsverkene til Sion

41 Se 1 Krøn 28,2; Sal 99,5; 132,7.

i aggresjonen rettet mot henne (Klag 2,4–5,7–8). Jahve rev til og med selv ned «sin hytte» (*šukkkô*) og «sitt forsamlingssted» (Klag 2,6). De to synonyme begrepene sikter til templet. Salmenes bok 76,3 bruker også ordet «sin hytte» (med en annen skrivemåte: *sukkkô*): «I Salem er hans hytte reist, på Sion står hans bolig.» I Sal 27,5 og 31,21 fungerer Jahves hytte som et vern for mennesker i nød. Jahve forkaster sin kongeresidens, «sin helligdom» (*miqdāšô*), sammen med altret sitt (Klag 2,7). Jahves helligdom fungerer ikke lenger som beskyttelse (Klag 2,20).

Det er ironisk at fiendtlig innstilte forbipasserende setter ord på Sion-teologiens tanke om hvor vakker Sion er, og hvilken kilde den er til glede for hele jorden. De forbipasserende spør: «Er dette byen om hvilken man sa ‘fullkomment fager, en glede for hele jorden?’» (Klag 2,15). Spørsmålet fra de forbipasserende er en fri omskrivning av rosende Sion-teologiske formuleringer av den typen vi finner i Sal 48,3 og 50,2 (jf. Jer 49,25; Esek 16,14; 24,25; Jes 65,18; 66,10).

Rettferdighet kjennetegner ikke Sion i Klag 2. Salmenes bok 48,10–11 lovpriser Jahve for at den høyre hånden hans er full av «rettferd» (*šedeq*; ordet kan også bety «seier», slik at Sal 48,11 sier «din høyre hånd er full av seier»), og den forteller at Sionfjellet og Judas døtre skal glede seg over «dine dommer» (*mišpātêk*). Derimot spør datter Sion i Klag 2 Jahve i en anklagende tone: «Skal kvinner spise frukten sin, ferske småbarn?» (Klag 2,20, jf. 2,11,19). I Klag 2 er Jahves høyre hånd ikke full av rettferd. Den høyre hånden, som er hånden man holder stikk- og slagvåpen i, er delvis passiv når Sions fiender er nær (Klag 2,3), eller attpåtil stilt opp lik en motstander (Klag 2,4). Fruktbarhet kjennetegner ikke Sion ifølge Klag 2, i motsetning til fruktbarheten som kjennetegner Sion i mange Sion-teologiske tekster (jf. Sal 46,5; Esek 47,1–12). I Klag 2 sulter barn i hjel (Klag 2,11–12,19), og mødrene spiser sine egne barn (Klag 2,20).

I det hele tatt er Jahve nærværende i Klag 2, dog ikke til frelse for Sion, men som hennes fiende. Jahves teofani er en voldsorgie rettet mot Sion, som han ifølge Sion-teologien egentlig skulle beskytte. Den Jahve som går inn i templet i Sal 24, blir omtalt som «ærens konge» (*melek hakkā-bôd*) (Sal 24,7–10). Enkelte tekster oppfordrer Jahves folk til «å gi Jahve ære» (verbrotten *k-b-d* piel + Jahve: Jes 24,15; Ordsp 3,9). I Klag 2 er det verken tale om Jahves ære eller om at folket gir ham ære. Derimot er det

en bitter ironi når den anonyme taleren ifølge Klag 2,11 ikke gir fra seg «ære» (*kābôd*), men «lever» (*kābēd*). Dette organet fra mageregionen er synonymt med magesyre eller galle. Den anonyme taleren kvitterer for det han ser, med oppkast, ikke med å gi Jahve ære.

2.6 Mening med og mening i katastrofen

I forbindelse med kapittel 1 (1.3, «Desorientering og nyorientering») ble vi kjent med Walter Brueggemanns klassifisering av salmetryper i Salmenes bok. Brueggemann skjelner mellom salmer som uttrykker orientering (det vil si en friksjonsfri tilværelse preget av likevekt og balanse), salmer som uttrykker desorientering (det vil si tilværelsen har kommet i ubalanse), og salmer som uttrykker nyorientering (det vil si gjenspeiler en tilværelse hvor man har gjenfunnet likevekten). Vi så også at denne typologien er anvendbar overfor diktene i Klagesangene. Felles for alle klageene er den grunnleggende desorienteringen. Dessuten så vi at vi finner spor av en gryende nyorientering i Klag 1. I Klag 1 kommer nyorienteringen til uttrykk ved at både den anonyme taleren og datter Sion erkjenner årsaken til katastrofen: datter Sions synd. Katastrofen blir slik sett meningsfull i lys av den logikken som ligger til grunn. Den første sangen konkretiserer synden på en måte som stemmer overens med deuteronomistisk teologi. Dessuten så vi at vi kan forstå bønnene i Klag 1 som uttrykk som beveger seg i retning av en nyorientering.

I motsetning til Klag 1 er det få spor av nyorientering i Klag 2. Om man følger Brueggemanns klassifisering, er det *desorientering* som dominerer diktet. Den andre sangen ramser opp og beskriver grafisk alle de voldsgjeringene Jahve begikk overfor datter Sion. I den andre sangen har Jahve *ikke* forlatt Sion. Derimot er han fortsatt nærværende midt i byen. Jahve er nær Sion som krigeren som gjorde en helomvending. Han vendte seg *mot* Sion. Denne tilnærmingen til spørsmålet om Jahves nærvær er annerledes enn det som Sion-salmene uttrykker (se f.eks. Sal 46,2.6). Det er også annerledes enn hvordan for eksempel Esekjeboken forstår spørsmålet om Jahves nærvær. Esekjeboken skildrer både hvordan Jahves herlighet (*kābôd JHWH*) forlot Jerusalem-templet i forbindelse med den babylonske krisen, og hvordan Jahves herlighet skal vende

tilbake igjen til et nytt, gjenoppbygd tempel. Ifølge Esek 10,18–19 flyttet Jahves herlighet og kjerubene seg sammen fra terskelen i templet, og til templets port som vender mot øst. En notis i det påfølgende kapitlet kan tyde på at Jahve fulgte med de bortførte i eksilet i øst (Esek 11,16). Lenger ut i boken beskriver Esekiel det synet han har av det nye templet som skal bygges etter eksilet (Esek 40–42). Deretter fortsetter han med å male ut om Jahves herlighet som kommer fra øst, går inn i det nye templet gjennom østporten og fyller templet. I denne konteksten forteller Jahve at templet er «stedet for min trone og stedet for mine fotsåler», og at han vil «bo blant israelittene til evig tid» (Esek 43,7).

Både den anonyme taleren og datter Sion målbærer den desorienterte klagen i Klag 2. Felles for alle (an)klagepunktene er at Jahve er subjektet som *utfører* voldshandlingene, eller som *tillater* at de skjer. Diktet legger til grunn en historieteologi med Jahve i rollen som den som styrer historiens gang. Det som foranlediger handlingene hans, er hans «vrede» (*'ap*). Ordet forekommer seks ganger i sangen (Klag 2,1 [to ganger] 3.6.21–22), hver gang som *Jahves* vrede. Diktet bruker også to andre begreper: Jahves «sinne» (*'ebrâ*) (Klag 2,2) og hans «harme» (*hēmâ*) (Klag 2,4). Ifølge Klag 2,4 er «harme» noe Jahves øser ut, mens «vrede» ser ut til å betegne Jahves sinnstilstand. Det er ikke noe unikt for Klag 2 at en guds vrede medfører at han eller hun griper inn i historien. For eksempel fremstiller Jes 5,25 og Sal 78,21 «Jahves vrede» som årsaken til at han griper inn overfor folket sitt. Også innskriften til Moab-kongen Mesja (fra cirka 830–840 f.Kr.) vitner om en sammenliknbar årsak-virkning-kausaltet mellom en guds vrede (i dette tilfellet moabittenes gud Kemosj) og historiens gang. Kong Mesja forteller i jeg-form om hvordan Moab gjorde seg fri fra israelittenes åk: Den israelittiske kongen Omri undertrykte Moab i lange tider, «for Kemosj var vred på landet sitt ...» (moabittisk: *kj j'np kmš b'ršh*) (KAI 181:4b–6a). Mesja bruker det moabittiske verbet *'n-p*, «å være vred». Det samme verbet bruker Den hebraiske bibelen / Det gamle testamentet 14 ganger. Roten *'n-p* ligger også til grunn for substantivet *'ap* («vrede»). Det sistnevnte substantivet kommer av den eldre formen **'anp*, som ble til *'ap* i bibelhebraisk.

Den anonyme taleren har ingen trøst å tilby datter Sion. I en serie med retoriske spørsmål henvender han seg direkte til datter Sion i Klag 2,13.

Han spør hva slags vitnesbyrd om henne han skal avgi, hva han skal sammenlikne henne med, og hva han skal trøste henne med. Han har ikke svaret: «For like stort som havet er sammenbruddet ditt. Hvem kan lege deg?» (Klag 2,13). Taleren selv er ikke i stand til å gi trøst. Rollen som trøster gir han heller ikke til Jahve.

Talerens maktesløshet og manglende evne til å sette ord på den uendelig store katastrofen til datter Sion i Klag 2,13 (jf. «stort som havet») balanserer han likevel til en viss grad i utsagnene i Klag 2,14 og Klag 2,17. Begge disse utsagnene forsøker å skape en mening *med* katastrofen. Klagesangene 2,14 fordeler noe av skylden for datter Sions krise ved å peke på profetene hennes. De så «løgn og bedrag» (*šāw' wātāpēl*) og «løgnaktige og forførende orakler» (*maš'ôt šāw' ūmaddūhîm*) på hennes vegne. I tillegg begikk de ifølge taleren en unnlåtelsessynd. De unnlot «å avdekke skylden» (*gillū 'al-āwôn*) til datter Sion, som kunne ha endret «skjebnen» (*šābūt*) hennes. Med denne formuleringen, som også er den eneste av sitt slag i den andre sangen, forteller den anonyme taleren at katastrofen ikke var resultatet av at Jahves vrede flammet opp vilkårlig og uten grunn. Det som antente vreden, var datter Sions skjulte, tildekkede skyld. Sett fra talerens ståsted var skylden hennes en realitet allerede før katastrofen, nærmest som et infisert sår med puss, dekket av en sårskorpe. Den gruppen taleren mener har ansvaret for å rive av sårskorpen slik at betenelsen kommer for dagen, er profetene. Profetene som ikke lenger fikk noen syn fra Jahve (Klag 2,9), opphørte ikke å profetere. Derimot ble de til løgnprofeter. Taleren konkretiserer ikke hva datter Sions «skyld» egentlig består i. Derimot fordeler han skylden. Også *profetene* har del i den, etter som de unnlot å avdekke datter Sions skyld.

Også i Klag 2,17 kommer taleren med et utsagn som på sitt vis skaper en form for mening *med* katastrofen. Det Jahve gjorde, skjedde i henhold til det han planla (*z-m-m*). Jahve «oppfylte sitt ord», som han allerede på forhånd kunngjorde. Taleren gir ikke leseren noen vink om hvilket konkret «ord» (*'imrâ*) Jahve kunngjorde tidligere, og som han «oppfylte» (*b-š-' piel*). De omtrent 35 forekomstene av ordet *'imrâ* i Bibelen bruker begrepet om både menneskeord og ord fra Jahve. Ingen av disse peker seg ut som konkret referanse for Klag 2,17. Innenfor Klag 2 er det imidlertid klart at taleren forsøker å skape mening med den katastrofen

som Jahve påførte datter Sion. Katastrofen – eller «sammenbruddet» (jf. Klag 2,11.13) – har en mening innenfor en logikk som hevder at Jahve styrer planmessig ut fra hva han tidligere bestemte seg for.

Mens bare utsagnene i Klag 2,14 og 2,17 forsøker å skape en mening *med* katastrofen, kan vi se på bønnene i den andre sangen som forsøk på å skape en form for mening *i* katastrofen. Den første sangen inneholder både spredte bønner om at Jahve må se (Klag 1,9.11.20), og en bønn helt mot slutten om hevn over fiendene (Klag 1,21–22). Den andre sangen omtaler bønn bare i de siste strofene (Klag 2,18–22).

Generelt kommer bønn til uttrykk gjennom bydende verbformer rettet mot Jahve, fremfor alt imperativ, jussiv og prekativ perfektum («bønneperfektum»), men også gjennom ord og vendinger knyttet til bønn og bønnegester. I Klag 2,18–22 er strengt tatt bare én bønn rettet til Jahve: Datter Sion som, ved hjelp av en imperativ, oppfordrer ham til å se og ta i øyesyn (Klag 2,20).

I *šādê-* og *qôp-*strofene (Klag 2,18–19) oppfordrer den anonyme taleren datter Sions «mur» og et kvinnelig «du» (enten «mur», det vil si det feminine subjektet *hômâ*, eller «datter Sion») til å «rope ut» til Jahve. I sangens tre siste strofer (Klag 2,20–22), det vil si *rêš-*, *šin-* og *tāw-*strofene, følger datter Sion talerens oppfordringer og henvender seg til Jahve.

Talerens oppfordring i Klag 2,18 begynner med *šā'aq*, som sannsynligvis er en såkalt prekativ perfektum («bønneperfektum») som uttrykker oppfordring.⁴² Den hebraiske verbformen *š-ʿ-q* («å rope ut») er et vanlig ord for å be i mange klagesalmer i Salmenes bok. Taleren bruker også andre formuleringer som oppfordrer datter Sion til bønn. Han oppfordrer henne til å «la tårer strømme ned» som en bekk, dag og natt, og til ikke å unne seg hvile (Klag 2,18). Mer poetisk, men like fullt forståelig er oppfordringen om at øyeeplet hennes (den ordrette hebraiske formuleringen er «ditt øyes datter») ikke må tie (*d-m-m*). I den påfølgende *qôp-*strofen

42 Konteksten gjør det sannsynlig at perfektum-formen *šā'aq* (qal perf. 3.m.sg.) i Klag 2,18 er en prekativ perfektum («bønneperfektum»). De to påfølgende verbene i Klag 2,18 er også oppfordrende verbformer (henholdsvis imperativ og nektet jussiv). Prekativ perfektum er i form lik vanlig (indikativisk) perfektum, men har etter konteksten å dømme en optativisk (bedende eller ønskende) betydning. Se Wergeland, *Bibelhebraisk grammatikk*, §39 a; Waltke og O'Connor, *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, 494–495; og Joosten, *The Verbal System of Biblical Hebrew*, 211–212, 423–424.

(Klag 2,19) oppfordrer han henne til «å reise seg» (*q-w-m*) og «å skrike» (*r-n-n*) om natten. Han oppfordrer henne dessuten til «å øse ut» (*š-p-k*) hjertet likt vann fremfor Adonajs ansikt» og til «å løfte» (*n-š-'*) hendene sine til Jahve. Det er derfor en rikholdig palett av verb og grammatiske former som taleren bruker for å oppfordre datter Sion til å be. I de siste linjene i Klag 2,19 begrunner taleren oppfordringen til bønn. Datter Sion skal be på grunn av «livet til småbarna dine» som bukker under av sult på hvert gatehjørne.

I Klag 2,20–22 følger datter Sion talerens oppfordringer og henven-der seg til Jahve. Strengt snakker hun i jeg-form først i Klag 2,21–22. Imidlertid har det vært et subjektskifte allerede i Klag 2,20 (*rēš*-strofen). Klagesangene 2,20 åpner med en dobbelt oppfordring rettet til Jahve: «Se, Jahve, og ta i øyesyn ...!» Konteksten tyder på at strofen gjengir stemmen til datter Sion, som nå følger oppfordringen til taleren om å rope ut til Jahve (Klag 2,18–19). For øvrig er versene med talerens oppfordring og datter Sions bønn sammenbundet gjennom et gjentatt ordspill på konsonantene *‘l-l*. Disse konsonantene brukes til å danne ord som innholdsmessig ikke har noe med hverandre å gjøre. Taleren oppfordrer datter Sion til å be på grunn av «småbarna dine» (*‘ōlālajik*) (Klag 2,19). Datter Sion ber Jahve se hvem det er «du høstet» (*‘ōlaltâ*), og hun spør ham retorisk om kvinner skal spise «ferske småbarn» (*‘olālê tippuḥîm*) (Klag 2,20). Den hebraiske teksten har et ordspill mellom det hebraiske verbet *‘ōlaltâ* i Klag 2,19 («du høstet» eller «du sanket») og nomenfrasen *‘olālê tippuḥîm* («ferske småbarn») i Klag 2,20. Datter Sion stiller også Jahve enda et retorisk spørsmål som hun åpenbart mener må besvares med et «nei»: «Skal prest og profet bli drept i Adonajs helligdom?»

Datter Sions bønn til Jahve får en stadig mer anklagende tone. Etter at hun har oppfordret Jahve til å se (Klag 2,20), forsetter hun med å male ut katastrofen for ham – ut over de indirekte anklagene i de retoriske spørsmålne. «Ung og gammel» (en såkalt merisme, det vil si en formulering som inkluderer helheten av noe ved å omtale dets ytterkanter, her slik at betydningen altså blir «alle mennesker») la seg på bakken. Ungjenter og unggutter falt for sverd (Klag 2,21). Datter Sions bønn til Jahve fortsetter med å sette ord på en sviende anklage: «Du drepte ... Du hugg ned. Du viste ikke medfølelse» (Klag 2,21). Jahve påkalte fiendene til datter Sion

(Klag 2,22). Om bønnen til datter Sion bidrar med noe for å skape mening i katastrofen, er det følgelig ved «å henge bjellen på katten». Datter Sions sammenbrudd og prøvelsene som befolkningen gjennomgår, er Jahves verk. Det er ingen flyktning eller overlevende på dagen for Jahves vrede. For datter Sion er fiendebildet klart og uklart på samme tid. Fiendene som omringet henne og drepte barna hennes, er Jahves redskaper. Det er en uklar grense mellom Jahve som Sions fiende og politiske aktører som hennes fiende. Denne uklarheten kommer attpåtil til syne i nok et ordspill. Den harde anklagen i Klag 2,21 om at Jahve «hugg ned» (*tābaḥtā*), danner et rim med formuleringen «hva jeg fødte [*'āšer ṭipaḥtī*] ..., gjorde fienden min ende på» i Klag 2,22.

Den andre sangen befinner seg i en modus preget av desorientering. Datter Sions tilværelse er i ubalanse. Det er lite nyorientering å spore. Det er noen ansatser til syndserkjennelse, formulert av taleren, som kan sette katastrofen inn i en slags meningsbærende logikk. Bønnene til Jahve ender opp med en direkte anklage mot Jahve. Sion-teologiens trygghet er snudd på hodet. Jahve dreper datter Sions barn. Både taleren og datter Sion strever med å forstå dette på en meningsfull måte. Det mest meningsfulle blir dermed å anklage Jahve i alfabetdikts form.